

WORKING
PAPERS
FROM
DEPARTMENT
FOR
STATISTICS
ON
INDIVIDUALS
AND
HOUSEHOLDS

POPULATION
AND
LIVING
CONDITIONS

ARBEIDSNOTAT FRA AVDELING FOR PERSONSTATISTIKK

BEFOLKNING OG LEVEKÅR

6/1992

Per Sevaldson

Seksjon for demografi og analyse

**Eldrebølgen – viktig ressurs
eller stort økonomisk problem?**

CENTRAL
BUREAU
OF STATISTICS
OF NORWAY

FORORD

I denne serien samles notater innen feltet befolkning og levekår som har krav på en viss allmenn interesse, men som ikke presenterer avsluttede arbeider. Det som presenteres vil ofte være mellomprodukter på vei fram mot en endelig artikkel eller publikasjon, eller andre arbeider som forfatteren eller avdelingen er interessert i en viss spredning av og å få kommentert. Når de er ferdig bearbeidet, vil noen av arbeidene bli publisert i andre sammenhenger.

Synspunktene som presenteres er forfatterens egne, og er ikke nødvendigvis uttrykk for for SSBs oppfatning.

PREFACE

This series contains papers within the field of population and living conditions. The papers are expected to be of some general interest, and presents work in progress, or other notes worth a limited distribution.

The views expressed in this paper are those of the author(s) and do not necessarily reflect the policies of the Central Bureau of Statistics of Norway.

CENTRAL
BUREAU
OF STATISTICS
OF NORWAY

OSLO
PB 8131 DEP
N-0033 OSLO
TELEFON (02) 86 45 00
FAX (02) 86 49 88
TELEX 11 202 SSB-N
BESØKSADRESSE
SKIPPERGATEN 15

KONGSVINGER
POSTUTTAK
N-2201 KONGSVINGER
TELEFON (066) 85 000
FAX (066) 85 289
BESØKSADRESSE
OTERVEIEN 23

ELDREBØLGEN - VIKTIG RESSURS ELLER STORT ØKONOMISK PROBLEM
Forelesning ved AOFs opplysningsforum for eldre 27. februar, 1992
av Per Sevaldson

Den, som Naturen holde vil i Live
I mange Aar,
Til sidst maae gammel blive.
Den Sætning man mig vel tilstaaer

sier Johan Herman Wessel (i "Den gamle Skade"). Det er kanskje en nokså selvinnsende sannhet, men den kan være nyttig å ta frem når det blir snakk om den såkalte eldrebølgen.

Når det på et visst tidspunkt er blitt mange "eldre", hva vi nå vil mene med det, så er det nettopp fordi mange som ble født for en god del år siden har fått "gamle blive".

Før vi går inn på spørsmålet om den er ressurs eller problem, tror jeg det kan være nyttig å drøfte hva vi skal mene med eldrebølgen, og hvorfor vi eventuelt kan snakke om en eldrebølge.

HVEM ER "DE ELDRE"?

En sommer da jeg var i slutten av 40 årene gikk jeg fottur i Jotunheimen og ba verten på en turisthytte bestille rom for meg på neste stoppested. Grei og hjelpsom ringte han og spurte om de hadde rom for en eldre herre.

Det gjorde, som dere forstår, et dypt inntrykk på meg. Skal vi imidlertid dele befolkningen i en yngre og en eldre del, kan det være mye som taler for å trekke skillet omtrent midt i 40-årsalderen. Gjør vi det, får vi omtrent en tredjedel i gruppen eldre og to tredjedeler som yngre. De eldre har levet mer enn halvparten av et gjennomsnittlig menneskeliv. Stort sett har de ikke barn i småskole- og ungdomsskolealder. De av dem som ennå har foreldre i live, har gamle foreldre. Det er allikevel lett

å se at hvis vi avgrenser de eldre på denne måten, får vi en gruppe som er langt fra å være ensartet. Noe av det som gjør dem ulike er at en del av dem fortsatt er yrkesaktive, og har tildels mange år igjen til pensjonsalder, mens andre vil være godt inne i pensjonsalderen. Ofte er vi imidlertid opptatt av forhold som gjør seg spesielt gjeldende for den eldre eller for den yngre delen av arbeidsstyrken. I forhold til arbeidslivet representerer de ulike problemer og ulike ressurser. De over 44 år representerer også omtrent (vel) tredjeparten av den del av befolkningen som er i yrkesaktiv alder, d.v.s. mellom 20 og 66 år.

Mer vanlig er det allikevel å trekke grensen ved pensjonsalderen. Den representerer for de aller fleste en markert overgang, for ikke å si et brudd, i livssituasjonen i forhold til en av de viktigste dimensjonene, nemlig yrkesaktiviteten.

La oss allikevel holde fast ved, som de som har vært igjennom bruddet selvfølgelig vet, at dette betyr ikke et bortfall av en del av livet. Tvert imot innebærer det at det blir bedre plass til andre, og kanskje vel så viktige dimensjoner. Det er en overgang, men er det en grense?

Så kan en jo si at pensjonsalderen er en grense satt av samfunnet. Den flyttes. For 26 år siden var den 70. I andre land er den 65 eller lavere. Hva med dem mellom 60 og 66? Er ikke de eldre? Det er ingen selvfølge at de eldre skal defineres som de som har nådd pensjonsalderen.

En annen overgang, som for den enkelte kanskje er den viktigste i forbindelse med aldring, er overgangen til en tilstand der man blir avhengig av hjelp for å mestre dagliglivet. En slik overgang kan vi risikere på et hvilket som helst tidspunkt i vårt voksne liv. Men sannsynligheten øker med alderen, og den øker sterkt etter at vi har passert 80.

Ifølge tall som det såkalte Gjærevoll-utvalget¹ kom frem til på grunnlag av SSBs boforholdsundersøkelse 1988, oppfatter ca. 6.5 prosent av befolkningen over 18 år seg som funksjonshemmet.

Tabell 1. FUNKSJONSHEMMING

ALDER	PROSENT SOM		
	ANSER SEG FUNK- SJONSHEMMET	ER I ELDREIN- STITUSJON	SUM
ALLE	6 1/2
30 - 64 ÅR	7
65 - 79 ÅR	18	2	20
80 ÅR og over	42	22	64

Kilde: Gjærevollutvalget.

For aldersgruppene mellom 30 og 64 år var prosenttallet vel 7, for dem mellom 65 og 79 var det 18 og for dem på 80 og over var det 42. Det er ikke uten videre klart hva de som svarte har lagt i begrepet funksjonshemmet. Det skulle omfatte "personer som har varige sykdommer eller handicap eller som er funksjonshemmet på grunn av sykdom eller alder."

Tar vi også med de som bor i institusjoner for eldre, kommer vi opp i 20 prosent for de mellom 65 og 80 år og 64 prosent for de på 80 og over.

Dette er altså ikke direkte mål for hvor mange som er avhengige av hjelp, men kan vel brukes som maksimumsindikatorer.

Tallene bekrefter det vi vel vet, at et overveldende flertall av dem mellom 65 og 80 år greier seg selv, og at det også blant dem

¹Innstillingen "Trygghet - Verdighet - Omsorg. Utredning fra et utvalg oppnevnt ved kgl. res. av 4. desember 1991. Avgitt til Sosialdepartementet 4. desember 1991." Norges offentlige utredninger NOU 1992:1. Denne utredningen dekker det meste av det vi kommer til å snakke om i denne forelesningene. Stoffvalg, vurderinger og meninger står for foreleserens regning.

over 80 trolig er minst en tredjedel som ikke er avhengige av hjelp til det daglige. Vi har ingen grunn til å tro at det går noen skarp grense ved 80-års-alderen. Kanskje ville det være mer rimelig å sette et skille ved 85 eller 90 år.

Ingen kan si når et menneske går over fra å være ung til å være gammel, eller "eldre", som vel skal være et mer skånsomt ord. Det hjelper ikke om vi skyver inn en middelalder imellom heller, da får vi to overganger å aldersfeste i stedet for en. Uansett hvordan vi avgrenser gruppen eldre, vil den omfatte mennesker som er ulike på mange vis. Det er nok slik at jo høyere opp i alder vi trekker grensen, jo flere av de egenskaper som vi forbinder med aldring vil gruppens medlemmer ha felles. Men jo høyere vi setter grensen, jo flere av dem som faller under aldersgrensen vil da ha de egenskapene vi forbinder med aldring.

Det gis følgelig heller ingen entydig måte å sortere befolkningen etter alder i gamle og unge eller eldre og yngre, som er brukbar for alle formål. Når vi allikevel foretar slike grupperinger er det fordi vi kan oppnå å danne grupper som skiller seg fra hverandre i forekomsten av egenskaper som vi for spesielle formål er interessert i. Hva som gir den mest hensiktsmessige inndeling vil avhenge av hvilke egenskaper vi for anledningen er interessert i. Er vi interessert i forhold som knytter seg til alderspensjonen, er det naturlig å trekke skillet ved 67 års alder, selv om det finnes personer over 67 år som ikke er alderspensjonister, og personer under 67 som er det. Er det spørsmål om å endre grensene for alderspensjon, blir andre grensedragninger av interesse. Behovet for omsorg, potensiale for aktiviteter, familiestatus osv. gir ander grenser.

Når vi ikke har noe konkret spesifisert formål kan vi heller ikke si hvilken inndeling som er mest formålstjenlig.

Siden de forholdene vi skal snakke om her ikke gir noe entydig holdepunkt for hvordan vi skal trekke grensen, bør vi vel holde øynene åpne for flere muligheter, selv om vi for å komme videre

må velge noen hovedinndelinger. Vi vil da særlig interessere oss for dem som er eldre i den forstand at de har nådd pensjonsalder, 67 år; og som en viktig undergruppe vil vi se på de som er 80 år eller mer. Med tanke på en eventuell senkning av pensjonsalderen bør vi kanskje også interessere oss for dem mellom 60 og 67 år. Det betyr at vi ikke vil se spesielt på gruppen eldre blant dem som fortsatt er i yrkesaktiv alder.

Men la oss bruke disse inndelingene med alle mulige forbehold.

ELDREBØLGEN ?

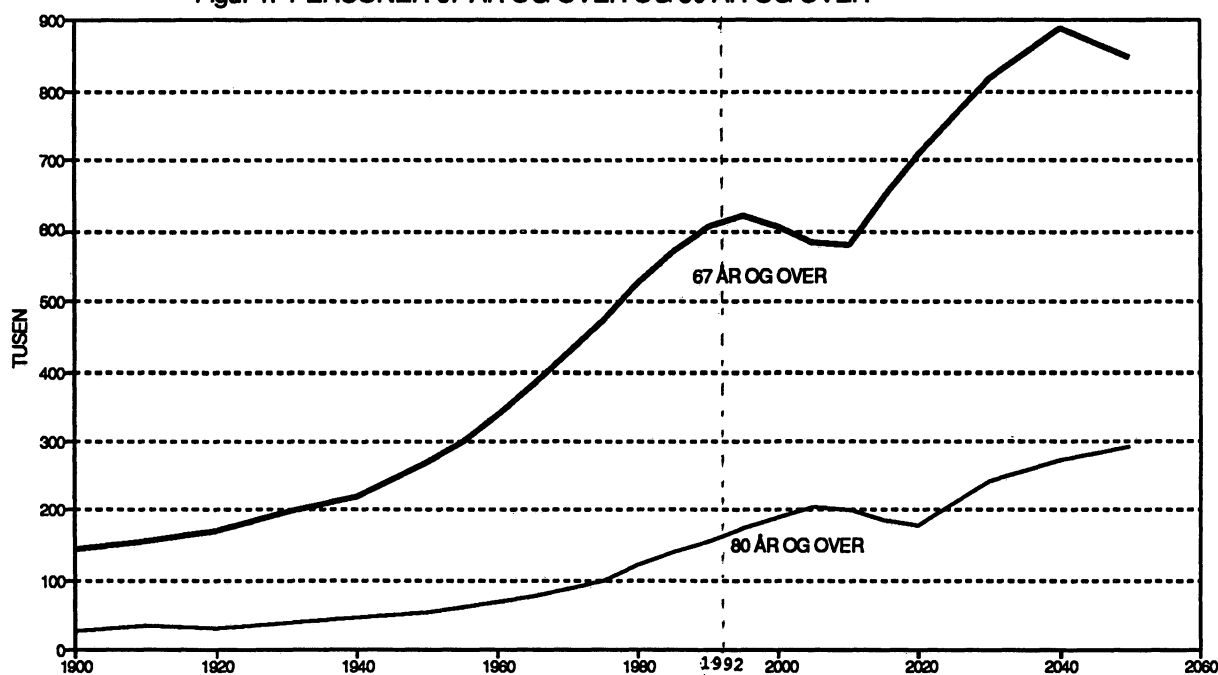
Så langt om hvem de eldre er.

Hva så med "eldrebølgen"? Er det slik at det plutselig er dukket opp en ustyrtelig mengde med gamle mennesker her i landet? Spørsmålet er selvfølgelig retorisk. Men av og til kan en få inntrykk av at presse og politikere tror det er slik.

La oss først se på hvor plutselig dette har skjedd:

Trekker vi kurven for utviklingen i eldretallene både bakover og fremover i tiden, (Figur 1), ser vi at vi for såvidt befinner oss på toppen av en bølge som kanskje begynte så tidlig som i 50-årene for dem som er 67 år og eldre, og vi er i vekstfasen for en bølge som ennå ikke har kulminert for de som er 80 og over. Vi ser at for dem som er 67 år og over får vi en bølgedal omkring 2010, og så en ny kraftig bølge. For gruppen 80 og over kommer en topp først omkring 2005 og en dal i 2020.

Figur 1. PERSONER 67 ÅR OG OVER OG 80 ÅR OG OVER

Kilde: Befolkningsstatistikk, Befolkningsframskrivning (NOS B 983)

Av langt større betydning for den mer langsiktige utviklingen er imidlertid de stigende trendene som skjærer igjennom bølgene. For gruppen 67 år og over skjærer trenden til værs tidlig i 40-årene. I 1990 er tallet nesten 3 ganger så høyt som i 1940 (610 000 mot 214 000). Mesteparten av stigningen skyldes trenden. Bare 15 prosent skyldes bølgen. Bølgen innebærer at samfunnet har måttet venne seg til en forsert stigning i tallene frem til slutten av 80-årene, og at vi nå går inn i en periode hvor "trykket" letner. Men det betyr bare at vi får et pusterom da vi kan forberede oss på både at trenden tar oss igjen og at neste bølge begynner. For gruppen 80+ må vi, som nevnt vente noen år til før vi når bølgetoppen.

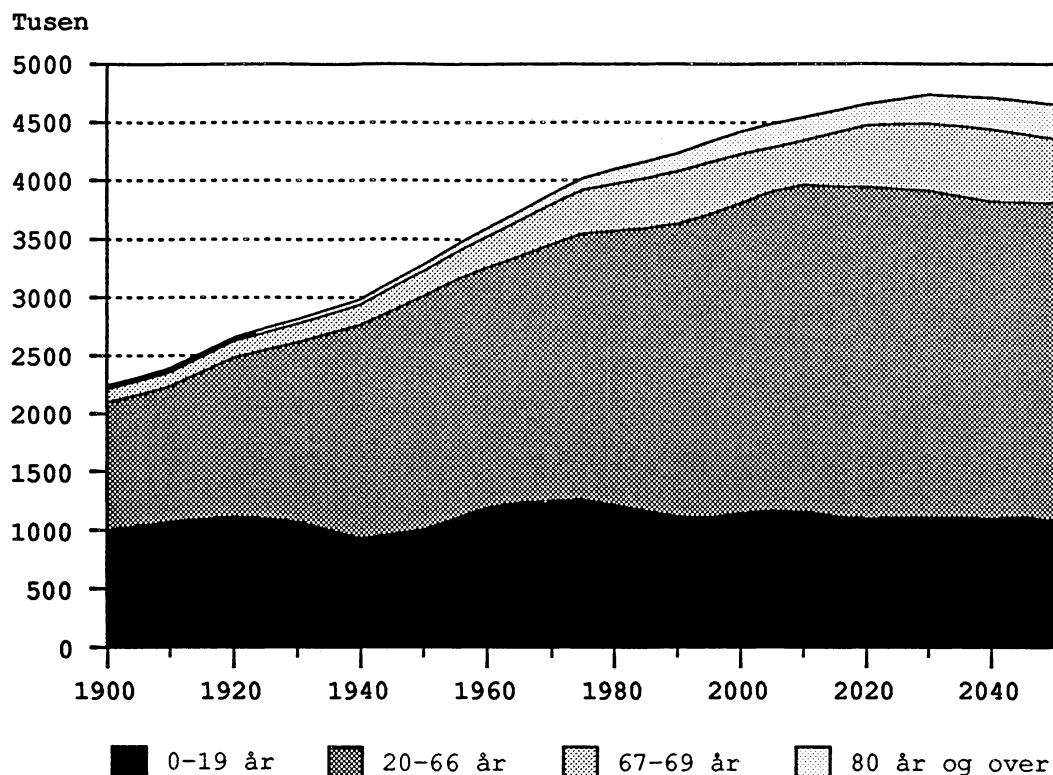
Vi ser også at blant dem på 67 år og over har andelen som også har passert 80 økt, fra ca. 1/5 frem til midt i 70 - årene til vel en fjerdedel i 1990 og med en ventet fortsatt stigning til over tredjedelen etter århundreskiftet.

Ser vi på antall, var det 600 000 over 66 år i 1990. Det var

dobbelt så mange som 35 år tidligere, i 1955. I første halvdel av århundret var fordoblingsperioden 50 år.

De gamle har altså vært på fremmarsj ganske lenge, og i økende takt. Men hvor kommer de fra?

Figur 2. FOLKEMENGDEN 1990-2050 ETTER ALDERSGRUPPER

Kilde: Befolkningsstatistikk, Befolkningsframskriving (NOS B 983)

For det første er det ikke bare de gamle som har øket i antall. Men mens tallet på dem over 66 år har økt med 126 prosent siden 1950, har tallet på dem mellom 20 og 67 år bare økt med 25 prosent og tallet på dem under 20 med 11 prosent. Det betyr at det har vært en kraftig stigning i den andelen av befolkningen som er 67 år og over, fra 8 prosent i 1950 til 14 prosent i 1990. Økingen i folketallet forklarer derfor bare en mindre del av økingen i tallet på gamle.

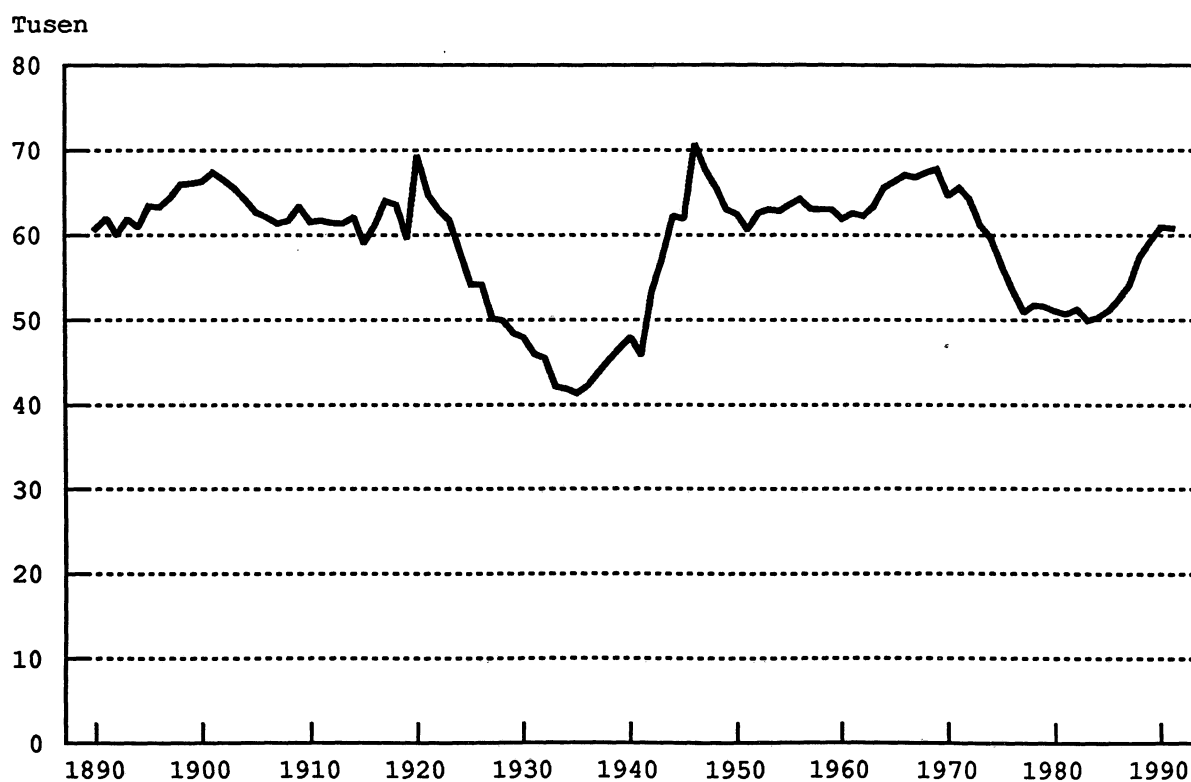
Tabell 2. ALDERSFORDELING I PROSENT

ÅR	ALDER			
	0 - 19	20 - 66	67 og over	herav 80+
1900	45	49	7	1
1930	38	55	7	1
1960	33	57	9	2
1990	26	59	14	4
2020	24	61	15	4
2050	23	59	18	6

 Kilde: Befolkningsstatistikk, Befolkningsframskrivning (NOS B 983)

Vi får da gå tilbake til Wessel, og se på dem som etterhvert er "blevne gamle": Utviklingen i fødselstallene gir oss umiddelbart en grei forklaring på bølgedalen som vi er på vei mot:

Figur 3. Antall fødsler 1890-1991

Kilde: Befolkningsstatistikk

De som er 67 år og over i 2010 er født i årene frem til 1943, altså nettopp i den tiden da vi hadde den store "dumpen" i fødselstallene. Også den neste bølgetoppen kan vi finne igjen: Flertallet av de som er 67 år og over i 2040 er født i årene mellom 1950 og 1970. Vi ser av fødselstallene at vi igjen kan vente en ny nedtur etter 2040. For oss er kanskje ikke det så spennende, men for de som skal planlegge pensjonspolitikken er det ikke så alt for langt frem.

Allikevel, bortsett fra "dompa" mellom 1920 og 1945, har fødselskullene av dem som har blitt pensjonister frem til i dag og dem som vil bli det frem til 2040 ligget på et nokså stabilt nivå. Den sterke trendmessige stigningen i tallet på gamle kan vi derfor ikke forklare med utviklingen i størrelsen av de fødselskullene de tilhører.

Det ligger da nær å gi nedgangen i dødelighet, det at flere av oss overlever frem til høy alder, æren for den store økingen i tallet på gamle. Dette er langt på vei riktig, men en faktor av samme størrelsesorden er faktisk stansen i utvandringen. Fra siste halvdel av forrige århundre og frem til 1920-årene var utvandringen en betydelig faktor i befolkningsutviklingen i Norge, og da den opphørte bidro det vesentlig til å øke andelen som ble overlevende i Norge frem til høye aldre. Kanskje bidro utvandringen også til at kårene for dem som ble igjen i Norge ble bedre, slik at flere av dem overlevde enn det som ville vært tilfelle om det hadde vært flere å dele de knappe ressursene med.

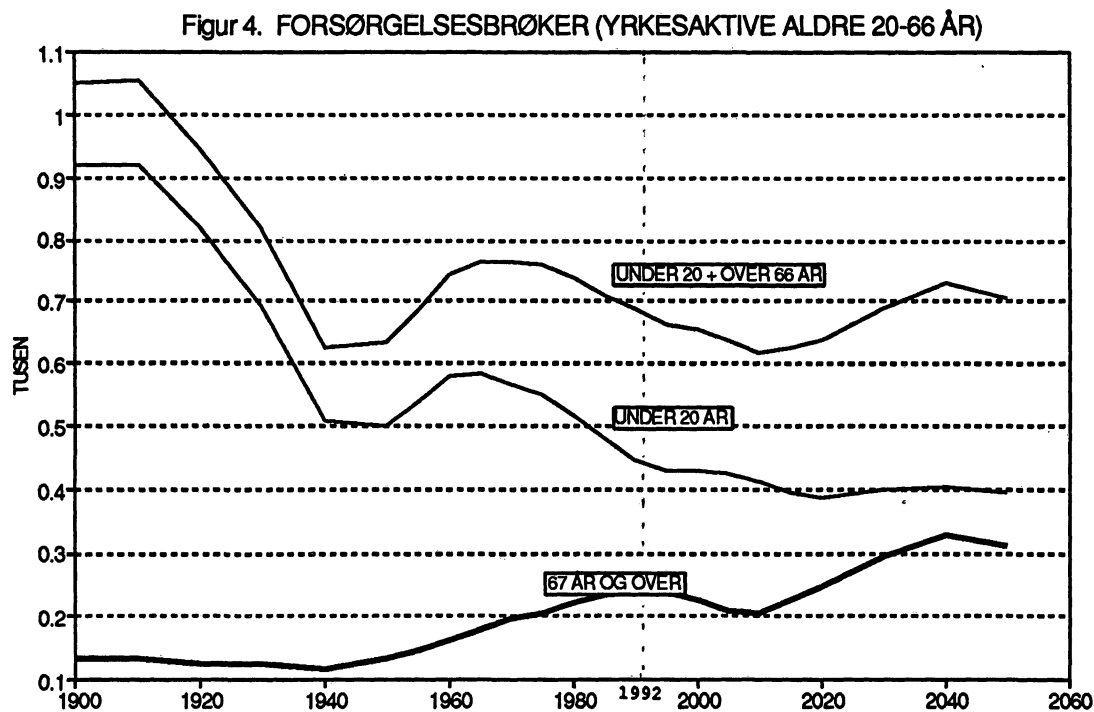
Vi har snakket hittil om antall eldre, og bare i forbifarten nevnt at andelen av befolkningen ikke har vist fullt så drastisk øking. Er en opptatt av hva utviklingen i antall pensjonister betyr for økonomien i samfunnet, er det naturlig å se dette tallet i forhold til tallet på dem som kan forutsettes å bidra til produksjon av varer og tjenester som skal konsumeres, de yrkesaktive aldersklassene. Forholdet mellom disse to tallene kan vi kalle "forsørgelsesbrøken for eldre". Den viser altså

hvor mange gamle det er for hver person i yrkesaktiv alder. Tar vi tallet på alle dem som skal forsørges, altså både barn og gamle, i forhold til tallet i de yrkesaktive aldersklassene, får vi hele "forsørgelsesbrøken". Disse forholdstallene er selvfølgelig helt skjematisk men gir indikasjoner som kan være av økonomisk interesse.

FORSØRGELSESBRØK FOR ELDRE: $\frac{\text{ANTALL 67 ÅR OG OVER}}{\text{ANTALL 20 - 66 ÅR}}$

FORSØRGELSESBRØK FOR UNGE: $\frac{\text{ANTALL 0 - 19 ÅR}}{\text{ANTALL 20 - 66 ÅR}}$

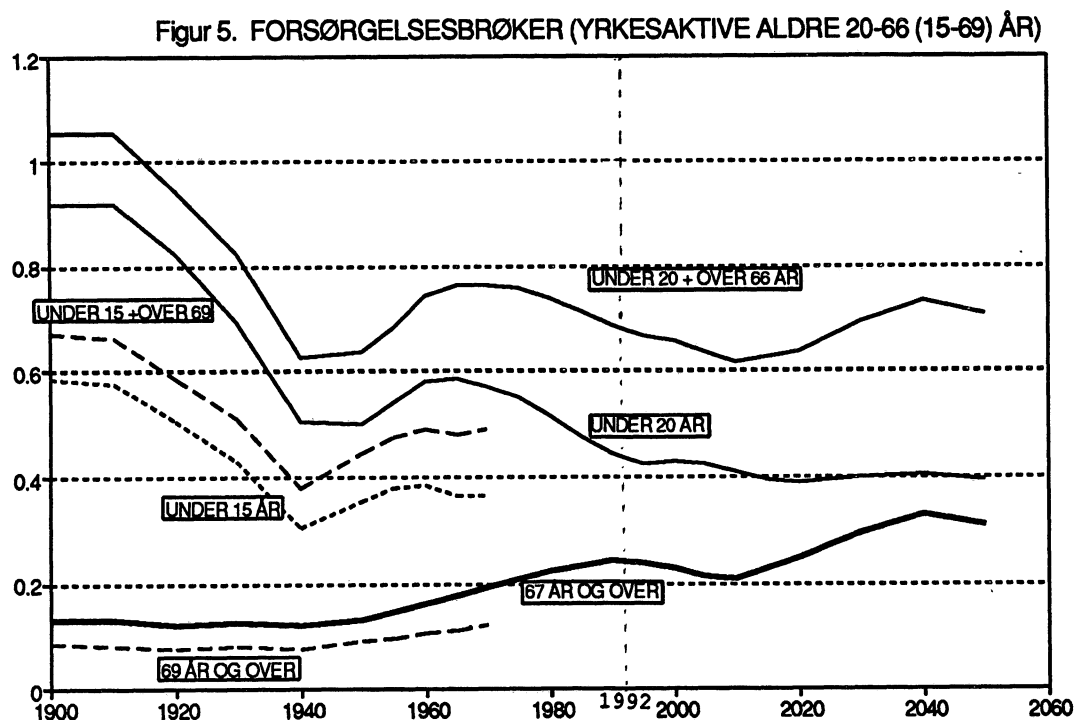
FORSØRGELSESBRØK TOTAL: $\frac{\text{ANTALL 0-19 ÅR} + \text{ANTALL 67+ ÅR}}{\text{ANTALL 20 - 66 ÅR}}$

Kilde: Befolkningsstatistikk

Tallstørrelsene vil avhenge av hvor vi setter grensene. Når vi, som vi har gjort, avgrenser de yrkesaktive aldre til 20 til 66 år, kan dette være rimelig i dag. Men går vi noen ti-år tilbake, vil nok grensene 15 og 70 år være riktige. Vårt valg

overdriver altså "forsørgelsesbyrden" i tidligere tider. Som vi ser av figuren, der vi har stiplet kurvene med grenser 15 og 70 år frem til 1970, gjør dette betydelig forskjell.

Kilde: Befolkningsstatistikk.

Slik illustrerer kurvene at de største endringene i den samlede forsørgelsesbrøkene etter 1940 har vi fått fordi vi har endret grensene mellom de yrkesaktive og de yrkespassive årsklassene, nemlig gjennom utvidelse av skolealderen og senking av pensjonsalderen. Fullt så stor rolle spiller ikke dette for brøken for de eldre.

Vi ser at det har vært en betydelig øking i brøken for de eldre fra omkring 1940 til slutten av 80-årene. Før 1960 falt denne økingen sammen med en sterk oppgang i brøken for dem som er under 20 år. Men fra slutten av 60-årene og frem til i dag faller brøken for dem under 20 sterkere enn brøken for de over 66 stiger, slik at vi får et fall i den samlede forsørgelsesbrøken.

Altså et fall i den samlede andel av befolkningen i de yrkespassive årsklassene.

I årene fremover faller også forsørgelsesbrøken for de over 66 alene.

VIKTIG Å VÆRE RESSURS?

Det ble mye om trend og bølge. Men det gir grunnlaget for den videre diskusjonen.

La oss begynne med det positive, ressurs.

Men hva betyr spørsmålet? Er **eldrebølgen** en ressurs? En bokstavelig tolkning kunne kanskje være: Dette, at økingen i tallet på eldre kommer i rykk og napp, slik at vi får de bølgene på trenden, som vi har sett, er dét en fordel eller en potensiell ulempe? I tilfelle for hvem? For de eldre selv? for resten av samfunnet?

For oss, som er eldre i dag, kan det være en fordel at vi er toppen av en bølge, slik at vi kan håpe på at samfunnet får pusterom til å komme à jour med de tiltakene som det har blitt hengende etter med i den sterke vekstperioden. På den annen side er vi pr. i dag kanskje på det punkt da dette etterslepet er på topp.

Jeg tror allikevel dette resonnementet er å trekke forelesningstittelen noe etter hårene. La oss i stedet spekulere litt om hva det kan bety at vi etterhvert er blitt så mange eldre og at vi er i en økende trend.

Jeg vil begynne med den ikke ukjente sannhet, at alle som blir født må dø. Det betyr at vi må igjennom en overgang fra å være levende til å være døde. For noen blir det en lang overgangsperiode, for noen en kort og for noen ingen i det hele tatt. For noen blir overgangsperioden mild og uten store problemer, for andre blir den pinefull, invalidiserende og problemfylt.

Det at vi er blitt så mange gamle betyr at overgangsperioden for en større andel av befolkningen er flyttet opp i de høyere aldersklassene. De fleste vil se dette som et gode, særlig hvis de ser det fra en personlig synsvinkel. Mennesker i alle aldre har håp om et lengre fortsatt liv enn det de som var i samme alder hadde tidligere i århundret. Men siden 1950 har det praktisk talt ikke vært øking i det antall gjenstående leveår menn over 30 års alder kan vente seg. Men det at flere overlever til 30 års alder betyr også at flere fortsatt er i live når de fyller 67.

Så kan vi spørre om det at overgangsperioden er flyttet høyere opp i årsklassene betyr at den er blitt lengre eller mer problemfylt. Ifølge Gjærevollutvalget ser dette ikke ut til å være tilfellet. Personlig mener jeg i alle fall at det skal mye til for at en eventuell forverring skulle være tung nok til å oppheve fordelene ved en lengre levealder.

Konklusjonen skulle bli at ingen gamle, og for den del heller ingen unge, behøver å føle sykелighet og uførhet som nedverdige. Når vi først er født, er tidspunkt, varighet og tyngde av slike tilstander resultater i livets lotteri.

Først når vi holder fast ved disse to fakta: at tallet på gamle er blitt høyt fordi folk lever lenge i landet, og at dette også betyr at flere vil oppleve døden og forstadier til døden i høy alder, er det rimelig å gå inn på betydningen for samfunnet av at det er en økende andel i de høyere aldersklassene.

På den bakgrunnen kan vi så spørre om det er en fordel, en "viktig ressurs", for samfunnet, at andelen på 67 år og over har økt, fra 7 prosent av befolkningen i 1950 til 14 prosent i dag, og er på vei mot opp under 20 prosent om 50 år.

La oss da også holde fast ved at vi gamle også er samfunnet. Det er en fullstendig forvridd problemstilling å se på **SAMFUNNET** som

befolkningen under 67 år, og så spørre om de eldre er en ressurs eller et problem for dette samfunnet.

Vi bør vel i det hele tatt være litt forsiktige med å dele samfunnet opp i grupper og så ta for oss den enkelte gruppe og veie fordeler mot ulemper, ressurser mot problemer. Hovedsaken er ikke om vi på et gitt tidspunkt er ressurs eller problem. Hovedsaken er at vi **er** og at vi er en del av samfunnet. Styrker og svakheter henger sammen. Når noen av oss kanskje i en viss alder blir satt tilbake fysisk og/eller psykisk, er det jo først og fremst en følge av at vi har levd frem til den alderen. Skal vi dele livet opp i biter og vurdere hver bit særskilt?

ALTSÅ: Det gjelder for oss eldre, som for andre samfunnsgrupper at vi **ER!**

RESSURSER

Når vi bare har det klart for oss, kan det være all right å prøve å resonnerer litt om hvilke ressurser de eldre representerer for seg selv og for samfunnet ellers.

Vi kunne si at de eldre blant annet er en "retrospektiv" ressurs: De som oppnår pensjonsalderen har gjennomlevd hele det vi kan kalle den produktive livsfasen, hva enten den har vært brukt til yrkesaktivitet eller til virksomhet i det nære miljø. Når flere når pensjonsalderen er det også flere som når et stykke på vei mot den. Av dem som ble født i 1900 var det ved 20-års-alderen fremdeles tre fjerdedeler som levde her i landet. D. v. s. De var i live, og hadde ikke emigrert. For dem som var født 20 år senere, i 1920, hadde denne andelen steget til 90 prosent, og for dem som er født senere ligger den opp mot 95 prosent. Går vi frem til 45 års alderen, var gjenlevelsesandelen for 1900 årskullet 2/3, for 1920 - kullet 85 prosent og for kullene fra 1930 og utover finner vi 90 prosent som fortsatt lever i landet ved 45 års alder.

Tabell 3. BEFOLKNING VED ULIKE ALDRE I PROSENT AV FØDSELS-
KULLET DET ÅR DE BLE FØDT.

FØDT	ALDER		
	20 ÅR	45 ÅR	65 ÅR
1900	76	64	54
1920	90	86	71
1930	94	89	¹⁾ 76
1940	94	91	¹⁾ 77

1) Framskrevne tall

Kilde: Befolkningsstatistikk

Først ved 45 års alder var altså avgangen gjennom død og emigrasjon fra disse fødselskullene like stor som den var ved 20 års alder for 1920 - kullet. Ved 65 års alder finner vi bare igjen vel halvdelen av kullet fra 1900 (54 prosent). For kullene fra omkring 1930 og senere er denne andelen økt til 3/4. Tallene betyr at nesten 20 prosent større andel av de senere årskullene gikk inn i produktiv alder enn av dem som ble født i 1900; og andelen som fortsatt var tilstede ved 65 års alder økte fra 1/2 til 3/4. Dette har neppe vært uten betydning for landets utvikling.

Tallene betyr også at en enda større prosent av dem som er under pensjonsalder i dag kan regne med å leve godt inn i pensjonsalderen. De bør i alle fall se det at så mange overlever som en ressurs.

Kvinner lever lenger enn menn, og forskjellen i levetid har økt med femti prosent siden midten av århundret. Dette har ført til at antall kvinner i de eldre årsklassene har økt sterkere enn tallet på menn. Det sterkeste utslaget har vi fått i aldersklassene over 80: For aldrene 80 år og over har forholdstallet økt fra 14 kvinner per 10 menn i 1950 til 20 per 10 i 1990. To tredjedeler av innbyggerne i disse aldersklassene er altså kvinner. For gruppen 67 - 79 år er kvinneoverskuddet langt mer beskjedent. I 1990 var det 13

kvinner per 10 menn i disse aldersklassene, og økingen er bare fra 12 per 10 i 1950. Fortsatt er altså mer enn fire av ti menn.

Tabell 4. KJØNNFORDELING BLANT ELDRE

ÅR	PROSENT KVINNER		KVINNER PR. TI MENN	
	67-79 ÅR	80 ÅR OG OVER	67-79 ÅR	80 ÅR OG OVER
1910	55	57	12	13
1950	55	59	12	14
1970	56	61	13	15
1990	57	67	13	20
2030	55	66	13	21

Kilde: Befolkningsstatistikk, Befolkningsframskrivning.

Men så med nåtiden: hvordan skal vi se på det at en syvendedel av befolkningen er kommet i en alder, da de riktignok er i en livsfase da fysisk og psykisk kapasitet er for nedadgående, og risikoen for sykdom, funksjonshemming og død øker, men hvor de også kan frikobles fra bindingen til en daglig yrkesaktivitet?

Først og fremst må jo dette bety en øking i tid disponibel til andre formål som må være en ressurs for pensjonistene selv. Men i den grad de funksjonerer i forhold til det nære og det større samfunn er de en ressurs også i forhold til helheten.

Vi har allerede vært inne på at flertallet av pensjonister er fullt funksjonsdyktige i det daglige. Fire av fem mellom 65 og 79 år og en av tre over 80 er uten funksjonshemninger. I tillegg må vi regne med at kanskje flertallet av dem som har funksjonshemninger ikke er mere hemmet enn at de kan få mye ut av sine dager, til glede både for seg selv og sine nærmeste.

Vi skal selvfølgelig ikke se bort fra at mange ting blir tyngre med økende alder.

Først og fremst øker belastningene ved sykdom og uførhet. Fra

Helseundersøkelsen som SSB gjennomførte i 1985 vet vi at halvparten av befolkningen (49 prosent) rapporterte en eller annen sykdom da de ble registrert. Nesten like mange meldte om langvarig sykdom (46 prosent). Dette betyr at vi står overfor et nokså vidt sykdomsbegrep. Men variasjonen med alder er interessant. For gruppen 25 - 44 år var tallene h.h.v. 46 og 43 prosent; for dem mellom 67 og 79 var de 79 og 77, og for dem på 80 og over var det 81 prosent med sykdom og 77 med langvarig sykdom. Eldre hadde også langt flere syketilfeller enn yngre.

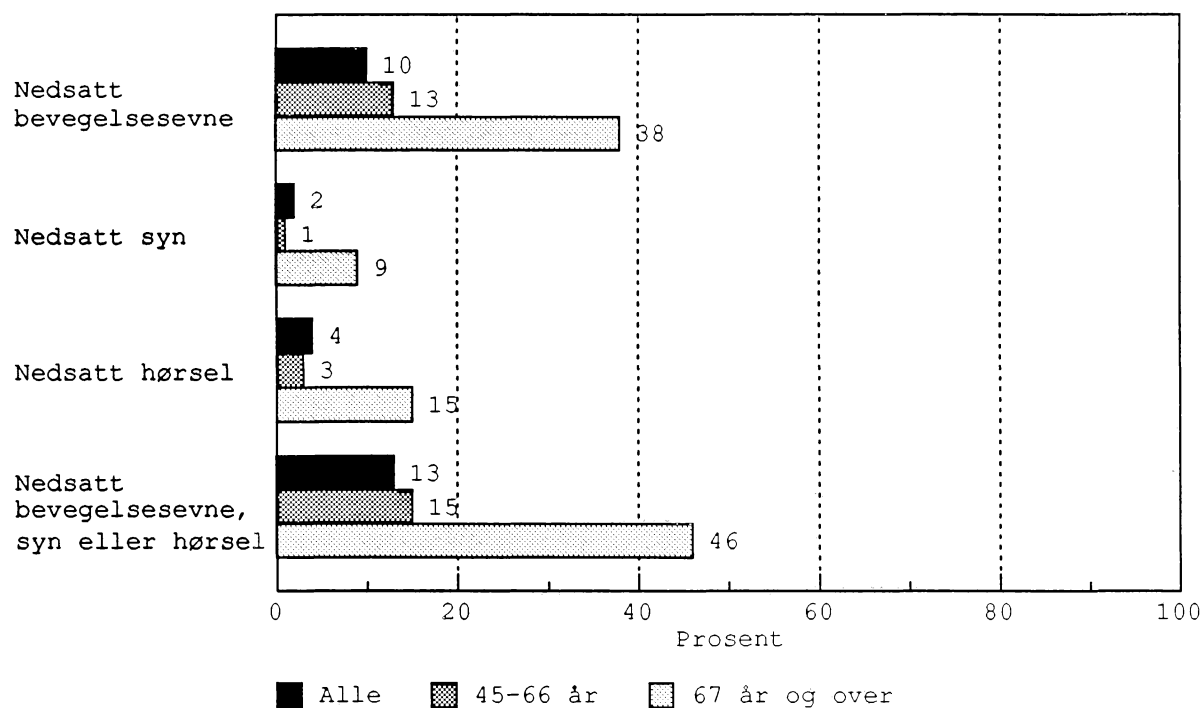
Undersøkelsen viste at langt fra alle de som var syke da de ble intervjuet hadde varig nedsatt funksjonsevne. 40 prosent av dem mellom 66 og 79 år og vel 60 prosent av dem over 79 hadde varig nedsatt bevegelsesevne.

Helseundersøkelsen gir også mer konkret informasjon om funksjonshemninger, men den har stort sett ikke særskilte tall for gruppen 80 og over. Mens andelen som oppfattet seg som funksjonshemmet eller var i institusjon ifølge boforholdsundersøkelsen blir ca. 30 prosent, når vi ser hele gruppen over 66 år under ett, finner vi en andel på 46 prosent som hadde nedsatt bevegelsesevne, syn eller hørsel ifølge helseundersøkelsen. Det tyder på at vi har å gjøre med en hardfør gruppe!

Vi ser at plagene øker kraftig med alderen og at det er bevegelsehemninger som dominerer. Syn- og hørselsproblemer berører langt færre, men viser sterkere stigning i forhold til aldersgruppen mellom 45 og 67 år. (Figur 6).

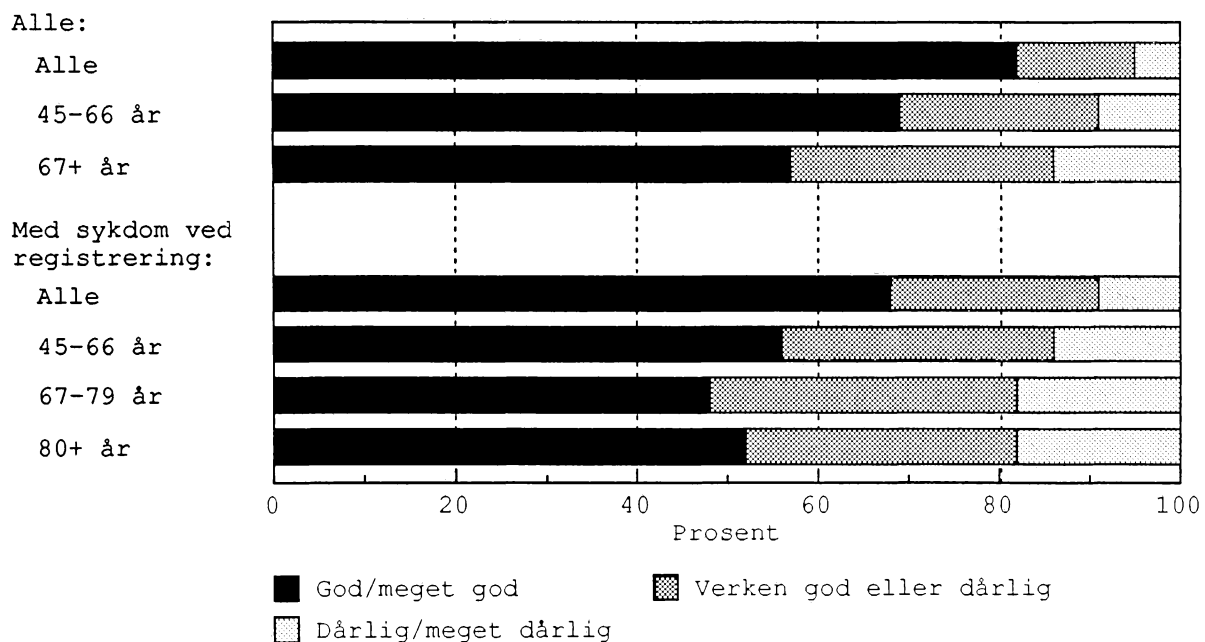
Helseundersøkelsen gir også tall for hvordan folk oppfatter sin egen helsesituasjon.

Figur 6. Andel med funksjonshemming

Kilde: Helseundersøkelsen 1985 (NOS B 692)

Figur 7. Vurdering av egen helse

Kilde: Helseundersøkelsen 1985 (NOS B 692) og Otto Carlson: Helseforholdene blant eldre, Samfunnsspeilet nr. 1, 1987

Av dem over 66 år oppfatter 56 prosent sin situasjon som god eller meget god, mens andelen for befolkningen under ett er 82 prosent. Bare 14 prosent av de eldre oppfatter sin helse som dårlig eller meget dårlig. For befolkningen under ett er dette tallet så lavt som 5 prosent.

Tidsbruksundersøkelsen som SSB nettopp har sendt ut forteller bl. a. om hva de eldre bruker tiden sin til:

Vi kan sammenligne aktivitetene for aldersgruppen 67 - 79 år med tall for hele befolkningen mellom 16 og 79. Oppgavene dekker ikke den fjerdedelen av gruppen over 66 som også er over 79.

Tabell 5. ANDEL SOM UTFØRTE ULIKE AKTIVITETER¹

	MENN		KVINNER	
	Alle	67-79 år	Alle	67-79 år
1. Inntektsgivende arbeid m.v.	53	16	39	6
2. Husholdsarbeid	88	91	97	99
2.1 Husarbeid	65	73	77	98
2.2 Vedlikeholdsarbeid	32	42	26	31
2.3 Omsorgsarbeid	33	19	47	19
3. Utdanning	9	1	10	1
4. Personlige behov	100	100	100	100
4.11 Sengeleie v/ sykdom	1	1	1	1
5. Fritid	99	100	100	100
5.1 Idrett og friluftsliv	33	47	27	33
5.2 Underholdning	13	10	11	7
5.3 TV-seing	76	90	71	84
5.4 Sosialt samvær	76	74	89	86
5.5 Lesing	60	79	66	83
5.6 Annen fritid	50	68	55	80

1. Tidsregnskap for 2 døgn.

Kilde: NORGES OFFISIELLE STATISTIKK NOS C 10: TIDSBRUK OG TIDSORGANISERING 1970 - 1990. Tabell 20 - 21. Statistisk sentralbyrå, Oslo-Kongsvinger 1992

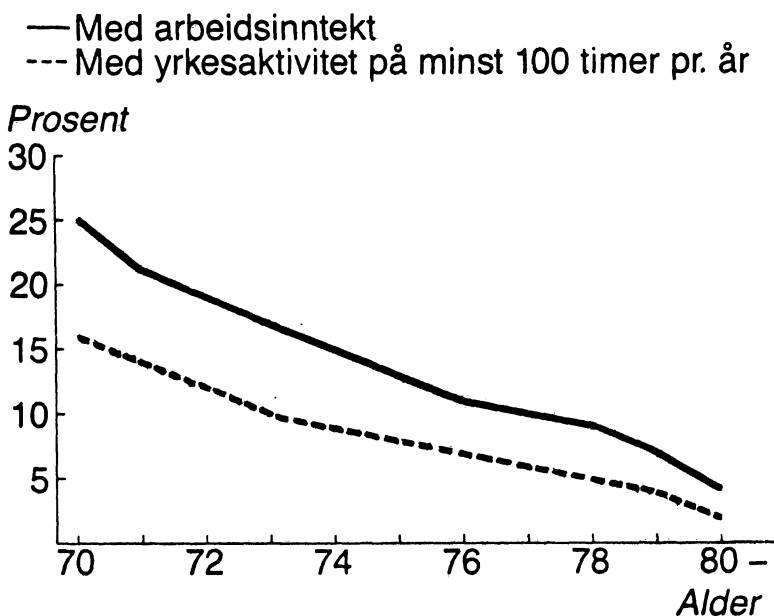
Det bildet vi får av aktivitetene til dem mellom 66 og 80 år er at når vi ser bort fra den langt lavere yrkesdeltakelsen, skiller de seg forbausende lite ut fra resten av befolkningen.

Om yrkesaktiviteten er lav, er den ikke ubetydelig. Omtrent

30 000 menn og 15 000 kvinner er yrkesaktive. Det er vel 2 prosent av hele arbeidsstyrken.

En spesialundersøkelse av yrkesaktiviteten blant pensjonister viste at andelen som hadde arbeidsinntekt var så høy som 25 prosent ved alder 70 år. Men andelen sank jevnt til 10 prosent ved 78 år og 5 ved 80. Aktiviteten var høyere for menn enn for kvinner, høyere for de med høy utdanning enn for de med lav, høyere for de med høy økonomisk standard enn for de med lav.

Figur 8. YRKESAKTIVITET BLANT ALDERSPENSJONISTER

Kilde: "Arbeidsomme pensjonister" av Grete Dahl. Samfunnspellet nr. 1 - 1988.

Bare 1 prosent av de eldre oppga at de lå til sengs i tilknytning til sykdom i løpet av de to dagene de førte dagbok. Det var samme prosent som for befolkningen i alt. Men tiden i senga var lenger for pensjonistene (8 timer mot 3).

Vi finner at de eldre, både kvinner og menn i noe større utstrekning enn resten av befolkningen deltok i de vanlige husholdningsaktiviteter, som husarbeid, vedlikehold, hage-

arbeid osv. og at de eldre brukte mer tid.

Nesten ingen eldre har oppgitt at de bruker tid til pass av barn. For meg, som skal sitte barnevakt i morgen, var dette overraskende. Men hvis de fleste blir besteforeldre før de er 60, vil de fleste barnebarna være 7 år før besteforeldrene er 67.

Når det gjelder pleie og hjelp til andre voksne og til andre husholdninger er andelen som utfører slikt arbeid omtrent den samme, rundt 10 prosent, blant de eldre som i befolkningen ellers.

De eldre driver i større utstrekning friluftsliv enn andre. Her er det særlig spaseraturene som teller. Mer enn 1/4 av de eldre spaserer mot 13 prosent av alle.

TV, radio og lesing er viktigere for de eldre enn for andre. For sosialt samvær og andre fritidsaktiviteter er forskjellene små.

Vi får altså et bilde av en eldre-befolkning som, bortsett fra mindre deltaking i yrkesliv, utdanning og omsorg for barn, ikke skiller seg sterkt fra de yngre årsklassene.

Men hvor blir det egentlig av den tiden som de eldre sparer i forhold til dem som er yngre? Ser vi på gjennomsnittet over døgnet 24 timer for de eldre sammenlignet med totalen, viser det seg at mennene sparer inn vel 3 1/2 time i yrkesaktivitet, 1/2 time på utdanning og et kvarter på omsorgsarbeid, i alt 4 timer og 20 minutter. Tilsvarende sparer kvinnene 2 1/2 time på yrke, 1/2 time på utdanning og 3 kvarter på omsorg, i alt vel 3 1/2 time.

Tabell 6. FORSKJELL I TIDSBRUK. ELDRE I FORHOLD TIL ALLE.

SPARTE TIMER PR. DØGN

	MENN	KVINNER
YRKESAKTIVITET	3 1/2	2 1/2
UTDANNING	1/2	1/2
OMSORGSARBEIDE	<u>1/4</u>	<u>3/4</u>
SUM	4 1/4	3 3/4

MERBRUKTE TIMER PR. DØGN

HUSARBEID, VEDLIKEHOLDSARBEID	1 +	1
PERSONLIG PLEIE, MÅLTIDER	1+	1
FRITIDSAKTIVITETER	<u>2</u>	<u>1 1/2</u>
SUM	4 1/4	3 1/2

 Kilde: NORGES OFFISIELLE STATISTIKK NOS C 10: TIDSBRUK OG
 TIDSORGANISERING 1970 - 1990. Tabell 20 - 21. Statistisk
 sentralbyrå, Oslo-Kongsvinger 1992

Mennene bruker vel en time mer på husarbeid, vedlikehold etc., over 1 time mer på personlig pleie og måltider og nesten 2 timer mer på fritidsaktiviteter. Kvinnene bruker 1 time mer på husarbeid, noe under 1 time mer på personlig pleie og måltider og 1 1/2 time mer på fritidsaktiviteter. Slike gjennomsnittstall som disse dekker selvfølgelig over svært store individuelle forskjeller. Men i den utstrekning en kan slutte fra dem, tyder de altså på at pensjonistene stort sett fortsetter sitt vanlige liv, men bruker litt mere tid på de fleste av de aktivitetene som ikke naturlig faller bort ved overgangen til pensjonisttilværelsen.

I forhold til samfunnsliv og nærmiljø ser det altså ut til at de eldre fortsetter å være omtrent like aktive og ytende som befolkningen ellers. Men økingen av tid som står til disposisjon ser ikke ut til å føre til **øking** i samfunnsinnsatsen.

Skyldes dette at de eldre **trenger** mer tid til sine daglige

gjøremål, eller at de mangler incitamentener til økt samfunnsinnsats? Ligger det et ubrukt potensiale som kan tas i bruk i samfunnets tjeneste her? og vil en slik utnyttning øke velferden totalt sett? Det er spørsmål andre får svare på.

Ut fra beregninger av konsekvensene dagens ordninger vil ha for veksten i offentlige utgifter er det reist spørsmål om dagens system kan opprettholdes på lang sikt. Det er i prinsippet to måter å redusere utgiftene på:

1. Ytelsene kan reduseres, f.eks. gjennom reduserte satser eller beskatning av pensjonistene.
2. Begrensninger på hvem som kan bli pensjonister, f.eks. hevet pensjonsalder.

Den første metoden forutsetter at pensjonistene har eller vil få et "velferdsoverskudd" i forhold til andre grupper i befolkningen, som gjør det rimelig med en viss omfordeling i pensjonistenes disfavør. Med forbehold om at retter som allerede er opparbeidet ikke skal angripes, er en vel allerede inne på denne veien. Om og i tilfelle hvor langt, den bør følges kan en se som et spørsmål om pensjonistene har en ressursituasjon som gjør det rimelig at de tåler belastningen. Dette er et politisk spørsmål.

Når det gjelder den andre metoden, er det vel nokså klart at en alminnelig heving av pensjonsalderen neppe er en aktuell mulighet. Riktignok var pensjonsalderen i Norge 70 år for ikke så alt for lenge siden. Det skulle innebære at dagens langt friskere pensjonister mellom 66 og 70 år skulle ha et betydelig potensiale for yrkesaktivitet, og dermed representere en uutnyttet ressurs. Politiske holdninger og tendensene til uføretrygging og førtidspensjonering sammen med den manglende oppslutning til ordninger som har muliggjort utsatt pensjonering tyder på at heving av pensjonsalderen vil møte sterk

motstand. Derimot er det, såvidt jeg vet, gjort lite for å finne ut om det lar seg gjøre å utforme spesialordninger som vil gjøre det attraktivt for pensjonister å engasjere seg, og lønnsomt for næringslivet å ansette dem. Dette måtte vel i tilfelle være løsninger på lengre sikt. De er neppe mulige i dagens situasjon, da samfunnet ikke engang greier å nyttiggjøre seg den arbeidskraften som er under pensjonsalder.

ØKONOMISK PROBLEM?

Det skulle fremgå av det jeg har sagt at jeg mener vi skal være svært forsiktige med å definere en befolkningsgruppe som et problem.

Det betyr ikke at ikke endringer i befolkningssammensetningen kan medføre problemer, som må løses. Vi kan si at økingen av de eldre både i antall og som andel av befolkningen stiller samfunnet overfor tre typer av tilpasningsproblemer:

Det første, og på en måte det som ligger under de to andre er det som henger sammen med forsørgelsesbrøken, det at tallet på de eldre som skal leve uten å delta i det ordinære produksjonslivet øker i forhold til tallet på dem som skal produsere de varer og tjenester som også de eldre skal konsumere. Vil vi bli i stand til å produsere nok? Hvis ikke, hva da?

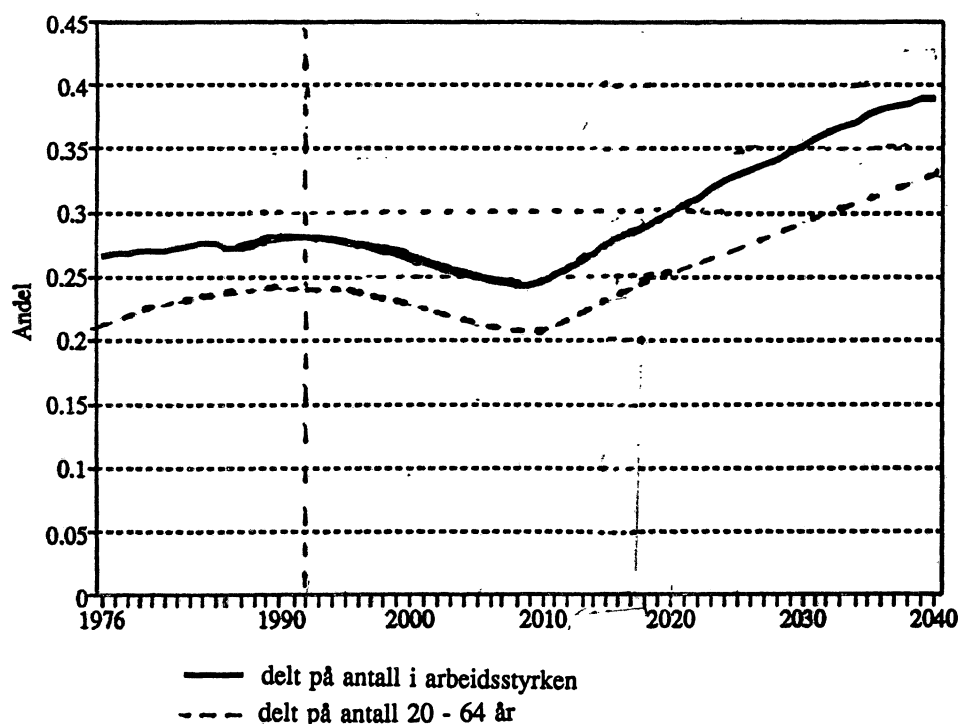
Det neste spørsmålet er dette: De eldre har spesielle behov, særlig for offentlige omsorgs- og pleietjenester. Vil vi bli i stand til å tilpasse produksjonen til disse behovene, og til å kanalisere produktene til dem de er ment for?

Endelig, for det tredje: De eldres inntekter forutsettes i alt vesentlig å komme til dem i form av pensjoner. Vil vi greie å finansiere den innebygde vekst i pensjonsutbetalingene og den nødvendige øking av de offentlige omsorgs- og pleietjenester?

I sin omfattende utredning har Gjærevoll-utvalget blant mye annet også sett på de to første problemene. På grunnlag av beregninger gjort av SSB har Trygde-utvalget (NOU 1988:21) sett på de problemer den fremtidige finansiering av folke-trygden vil reise.

Til spørsmålet om vi vil makte den nødvendige produksjonen er det rimelig å se på utviklingen i aldersgruppen 67 år og over i forhold til tallet på yrkesaktive. Til forskjell fra forsørgelsesbrøken for eldre tar vi her også hensyn til at ikke alle i yrkesaktiv alder er yrkesaktive. Tallene blir da noe høyere enn når vi setter antall på 67 år og over i forhold til hele aldersgruppen 20 - 66 år, men utviklingen over tid blir nokså parallell.

Figur 9. ANTALL 67 ÅR OG ELDRE DELT PÅ ANTALL I ARBEIDSSTYRKEN OG DELT PÅ ANTALL 20 - 66 ÅR

Kilder: "MOSART - en mikrosimuleringsmodell for utdanning og arbeidsstyrke" av Leif Andreassen og Dennis Fredriksen. Økonomiske Analyser nr. 2 - 1991, Befolkningsstatistikk, Befolkningsframskrivning.

SSB har beregnet anslag for den fremtidige utvikling i arbeidsstyrken under ulike forutsetninger og sett på utviklingen i forholdet mellom tallet på personer over 66 år og størrelsen av arbeidsstyrken. Resultatene blir noe forskjellig avhengig av hvilke forutsetninger en velger å legge til grunn. Men grovt sett viser de at en forsørgelsesbrøk regnet på denne måten vil ligge noe høyere (flere eldre pr. yrkesaktiv) enn den vi får når vi bruker aldersklassen 20 - 66 år som nevner. Men utviklingen med et fall frem til ca 2010 og en sterk stigning deretter vil bli svært lik.

En videre nedsetting av pensjonsalderen kan komme til å endre dette forholdet. Men vi må vel kunne forutsette såpass forutsenhet hos politikerne, at dette ikke blir gjennomført uten at en har oversikt over konsekvensene.

Det andre spørsmålet, om vi kan dirigere produksjonen i retning av de varer og tjenester de eldre trenger, er, såvidt jeg forstår, atskillig mer akutt og mer kinkig. Det ser ut til å være et betydelig etterslep i utbyggingen av omsorgstjenestene, og den videre øking av andelen eldre i befolkningen betyr at en økende del av produksjonen vil måtte vris mot de eldres behov. Det er andelen barn og unge som synker mens eldreandelen øker. Men både forsørgelsesmønsteret og omsorgsmønsteret for de unge er forskjellig fra det for de eldre. Dessuten er det et press for å bygge ut de offentlige ytelser både overfor barn og ungdom og overfor eldre. Gjærevoll-utvalget ser med bekymring på utviklingsmulighetene og er særlig opptatt av hva de betyr for kommunenes tjenesteyting og sier: "Fortsatt trendmessig vekst i standard og dekningsgrad i kommunesektoren, forutsetter at praktisk talt all konsumvekst kommer i offentlig sektor, noe som vil være et klart brudd med den utvikling som har vært fram til nå."

Vi får da finansieringsproblemer, både fordi den økte offentlige innsats som trengs i eldreomsorg og utbetalingene

av alderspensjon gjennom folketrygden må dekkes gjennom innbetalinger til det offentlige eller reduksjon i andre utgiftsposter.

Det er klart at omsorg for de eldre i større grad enn omsorgen for barn krever offentlig innsats. Vi må også regne med at øket yrkesdeltaking og færre voksne barn pr. eldre person, kan komme til å minske omfanget av privat omsorg for de eldre og øke behovet for offentlig innsats. (Medmindre de eldre selv øker sin omsorgsinnsats for hverandre). Dette innebærer da et behov for finansiering, det vil vel i stor grad bety beskatning, kanskje også økende egenandeler. Allikevel er Gjærevoll-utvalget mest bekymret for om det vil være mulig å skaffe til veie det nødvendige personell og materiell.

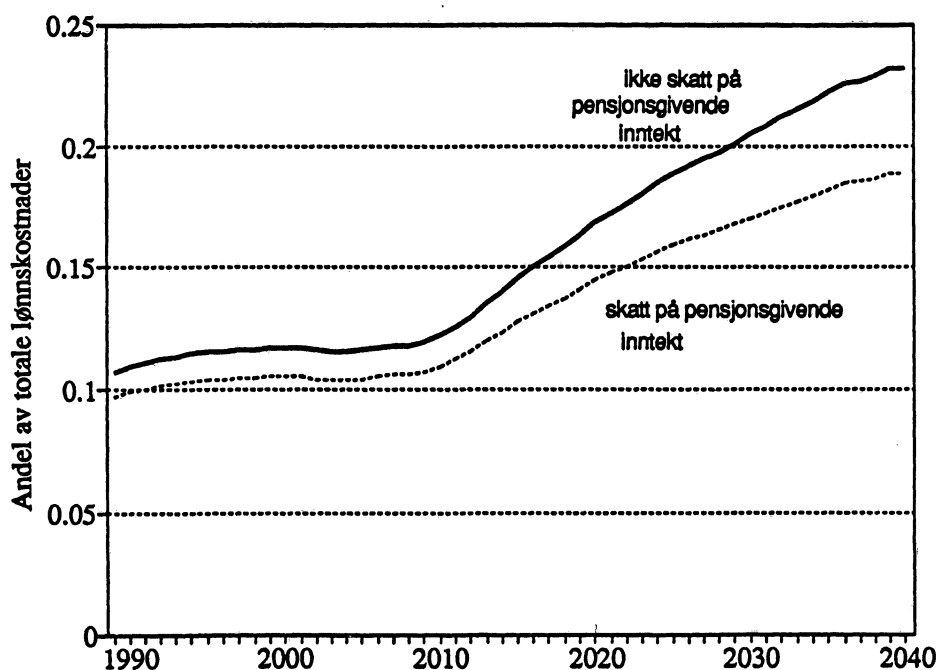
Det andre store finansieringsproblemet er Folketrygden. Vil veksten i tallet på pensjonister føre til at utbetalingene vokser ut over det som kan finansieres uten alvorlige problemer i finanspolitikken: at skattene på de yrkesaktive blir for høye eller at det blir for lite igjen til de andre utgiftspostene på de offentlige budsjetter?

Vi vet nå at det blir sterk stigning i utbetalingene. Men et godt stykke ut i neste århundre vil nedgangen i tallet på pensjonister motvirke den øking i gjennomsnittsbeløpene som skyldes at stadig fler vil ha opparbeidet fulle pensjonsrettigheter. "Bølgen" redder oss. Senere kommer veksten i forsørgelsesbrøken inn med full tyngde.

Det er ikke lett å tallfeste den stigning vi vil få i årene fremover i utgiftene til alderstrygden. Foruten av utviklingen i tallet på pensjonister vil den avhenge av utviklingen i de yrkesaktives inntekter og grunnbeløpet som bestemmer poengopptjeningen. Dessuten vil det avhenge av prisutviklingen. Men skal vi ha en mening om styrken i pensjonsutgiftenes vekst, må vi også vite noe om den samlede inntektsvekst i samfunnet.

Ekspertene i SSB har løst dette på en smart måte: De stiller spørsmålet: hvor stor prosent av sin inntekt måtte de yrkesaktive betale i avgift, dersom denne avgiften skulle dekke alle utbetalingene av alderspensjon? Da slipper vi unna de problemene som er nevnt, og vi får et forståelig mål. Vi kan si at det viser forholdet mellom pensjonsutgiftene og de yrkesaktives inntekter.

Figur 10. FINANSIERING AV ALDERSPENSJON
skattebyrde på yrkesaktive - ref.alt.

Kilder: "MOSART - en mikrosimuleringsmodell for utdanning og arbeidsstyrke" av Leif Andreassen og Dennis Fredriksen. Økonomiske Analyser nr. 2 - 1991.

Beregningene viser at vi vil få helt ubetydelig stigning i denne (hypotetiske) avgiften frem til omkring år 2010. Men så vil den skyte i været og bli mer enn fordoblet frem til år 2040.

Dette er en utvikling som er innbakt i trygdeordningen fra starten av. Det betyr ikke at problemet blir mindre. Men vi vet at det er tatt steg for å løse det, bl. a. ved å dempe rettighetsopparbeidingen i folketrygden. Dette er en begrensning som de fremtidige pensjonistene blir varslet om i så god

tid at de vil ha muligheter til kjøpe seg tilleggspensjoner.

Skulle politikerne bestemme seg til å senke pensjonsalderen, vil selvfølgelig trygdebelastningen øke.

KONKLUSJON? OPPSUMMERING?

Skal det være en konklusjon?

Den kan kanskje være:

Vi blir mange gamle. Det grunnleggende er en sterkt stigende trend. Bølger får vi fordi veksten kommer noe ujevnt.

Veksten i tallet på gamle er en side av velstandsutviklingen i samfunnet. De gamle er en del av samfunnet.

Vi skal alle gjennom en overgang fra liv til død, og for stadig flere faller denne overgangen i alderen over 67 år.

Stort sett er de gamle friske, ressurssterke mennesker, som gjør de samme tingene som andre, bortsett fra å gå på jobb, ta utdanning og passe barn. Til gjengjeld bruker de mer tid på de andre aktivitetene.

Veksten i tallet på gamle stiller samfunnet overfor visse tilpasningsproblemer, som neppe er større enn at de greit kan maktes.

Veksten i tallet på gamle har allerede vært i gang i noen ti-år, og vi står faktisk nå foran en viss utflating, takket være "bølgen".

VI GAMLE ER HVERKEN RESSURS ELLER PROBLEM. VI ER!

LITTERATUR

Andreassen, Leif og Dennis Fredriksen: MOSART - en mikrosimuleringsmodell for utdanning og arbeidsstyrke. Økonomiske Analyser nr. 2 - 1991.

Carlson, Otto: Helseforholdene blant eldre. Samfunnsspeilet nr. 1 - 1987.

Dahl, Grete: Arbeidsomme alderspensjonister. Samfunnsspeilet nr. 1 - 1988.

Ljones, Olav: Folketrygdens alderspensjon og befolkningsutviklingen. I: Nordiska seminariet om prognoser. Drammen, Norge 24 - 26 april 1990. Nordisk statistisk sekretariat, Tekniske rapporter 53, København 1991.

Norges offisielle utredninger NOU 1992:1: Trygghet - Verdighet - Omsorg. Utredning fra et utvalg oppnevnt ved kgl. res. 4. desember 1991.

Statistisk sentralbyrå: Framskriving av folkemengden 1990 - 2050. Nasjonale og regionale tall. Norges Offisielle Statistikk NOS B 983. Oslo - Kongsvinger 1991. Vi har her overalt brukt beregningsalternativ K1.

Statistisk sentralbyrå: Helseundersøkelse 1985. Norges Offisielle Statistikk NOS B 692. Oslo - Kongsvinger 1987.

Statistisk sentralbyrå: Tidsbruk og tidsorganisering 1970 - 1990. Norges Offisielle Statistikk NOS C 10. Oslo - Kongsvinger 1992.

Befolkningsstatistikk fra Statistisk sentralbyrå. Diverse publikasjoner.

VEDLEGGSTABELL 1. FOLKEMENGDEN (31/12) ETTER ALDERSGRUPPE
1900 - 2050

ÅR	I ALT	A L D E R S G R U P P E R				
		0 - 19	20 - 66	67 og over	Herav 67 - 79	80 +
1900	2241	1003	1092	146	117	29
1910	2390	1070	1164	156	121	35
1920	2653	1119	1364	170	139	31
1930	2815	1071	1546	198	158	40
1940	2982	929	1833	220	175	45
1950	3280	1006	2006	268	213	55
1955	3446	1100	2047	299	237	62
1960	3595	1195	2063	337	266	71
1965	3738	1239	2118	381	305	76
1970	3888	1253	2205	430	343	87
1975	4017	1260	2284	473	372	101
1980	4092	1215	2352	525	403	122
1985	4159	1159	2430	570	428	142
1990	4233	1120	2507	606	450	156
1995	4331	1109	2601	621	446	175
2000	4420	1143	2669	608	418	190
2005	4490	1166	2742	582	376	206
2010	4544	1155	2809	580	380	200
2015	4596	1121	2828	647	460	187
2020	4653	1101	2842	710	530	180
2030	4731	1114	2799	818	576	242
2040	4710	1101	2720	889	615	274
2050	4656	1078	2729	849	556	293

Kilder: Befolkningsstatistikk. Befolkningsframskrivning

